

Växande svensk industri bra för klimat och välbefinnande

Sammanfattning och slutsatser

Att få stopp på de globala CO₂-utsläppen och motverka klimatförändringarna – och det snabbt - är av yttersta vikt. För att ha en chans att lyckas måste effektiva och träffsäkra åtgärder vidtas.

De särklassigt största utsläppen av växthusgaser sker inte i Sverige eller ens i EU. De största klimatbovarna återfinns i första hand i länder som Kina, Indien, etcetera. Utsläppen av klimatpåverkande gaser känner inga landgränser, de driver dit vindarna bär dem. Sammantaget betyder detta att en klimatpolitik inriktad på att bringa ner de territoriella utsläppen inom ett land/region – läs "klimatänglar" som Sverige/EU - riskerar att bli ineffektiv och i värsta fall kontraproduktiv om åtgärderna försämrar konkurrenskraften och leder till en svagare ekonomisk utveckling.

Vi visar i denna rapport att ett hypotetiskt fall där Kinas industriproduktion bedrivits i Sverige/med vår teknologi de senaste decennierna, hade inneburit en ackumulerad besparing av de globala CO₂-utsläppen på många miljarder ton sedan 1990. Även om man bör ta dessa kalkyler med en nypa salt talar allt för att det minskade CO₂-läckaget varit gigantiskt.

Eftersom svensk industri gör mindre klimatavtryck än EU hade betydande ackumulerade besparingar av CO₂-utsläpp också gjorts om produktionen i EU istället hypotetiskt skett i Sverige/med svensk teknologi. Våra kalkyler visar att världen hade sparat in 3–4 miljarder ton CO₂-utsläpp sedan 1990. Detta kan jämföras med utsläppen i EU-27 under 2024 på drygt 3 miljarder ton, eller det årliga genomsnittet från 1990 till nu på cirka 4,5 miljarder ton CO₂-utsläpp.

Med införandet av EU-ETS innebär grovt sett en minskning av CO₂-utsläpp från svensk industri en lika stor utsläppsökning i övriga EU; det sker med andra ord inte längre ett CO₂-läckage om en restriktiv svensk klimatpolitik försämrar industrins konkurrenskraft gentemot övriga EU. Däremot sker ett "produktionsläckage", både i Sverige och i EU totalt. Eftersom svensk industri gör ett mindre klimatavtryck än EU-snittet kommer en minskande marknadsandel för svensk industri inom EU att innebära lägre industriproduktion såväl i Sverige som totalt i EU.

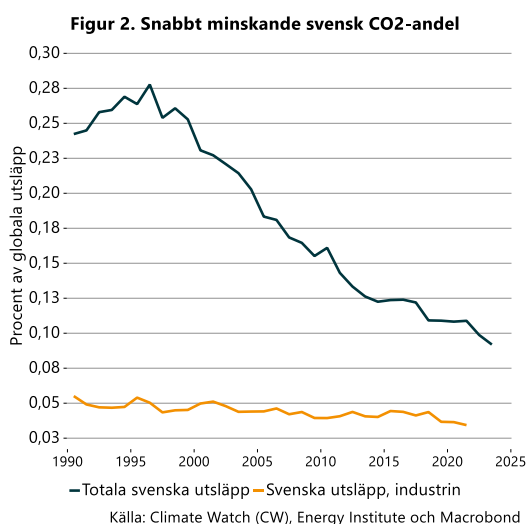
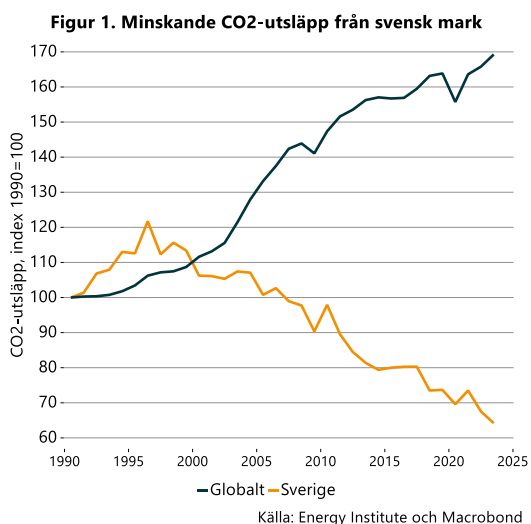
Industrin i Sverige och EU gör betydligt mindre klimatavtryck jämfört med motsvarigheten i andra länder. En politik som på allvar skulle kunna motverka klimatförändringarna borde därför inriktas på att öka industrins internationella konkurrenskraft i Sverige och EU. På så sätt skulle industrin i Sverige/EU kunna öka sina marknadsandelar på "klimatbovarnas" bekostnad. På kort sikt skulle detta visserligen kunna leda till ökade territoriella utsläpp i Sverige/EU. De globala CO₂-utsläppen skulle emellertid minska. En växande industri skulle dessutom leda till välfärdsvinster i Sverige/EU, vilka kan användas och investeras så att klimatutsläppen minskar ytterligare.

För att uppnå en drastisk minskning av CO₂-utsläpp krävs dock åtgärder på global nivå, som även involverar länder som Kina, Indien, USA med flera. Här kan man drömma om ett system med världsomspännande CO₂-skatt och/eller utsläppsrättigheter.

Inledning

Klimatförändringarna är utan tvekan ett av de största hoten mot mänskligheten och planeten Tellus och kräver träffsäkra och effektiva motåtgärder. Studerar vi vilka länder som står för de största utsläppen av växthusgaser och hur utsläppen har utvecklats över tid, kan vi bland annat konstatera att Sverige har relativt små utsläpp jämfört med likartade länder och att de svenska utsläppen sedan länge har minskat, såväl per capita, per BNP som i absoluta tal. Data kring utsläppen av växthusgaser varierar en del beroende på statistisk källa. Oavsett källa har dock de svenska utsläppen i absoluta tal fallit kraftigt och nästan halverats ända sedan mitten av 1990-talet. I detta avseende avviker den svenska utvecklingen påtagligt från den globala trenden: de globala utsläppen av CO₂ fortsätter att öka, med 70 procent sedan 1990.

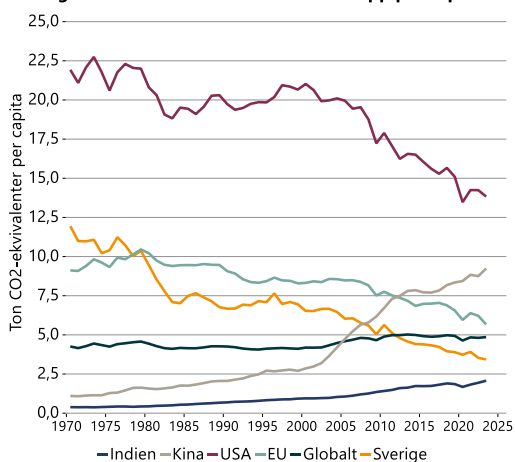
Med reservation för skillnader i olika statistiska källor, hamnar man nog ganska nära sanningen om man hävdar att de svenska territoriella utsläppen motsvarar cirka 0,1 procent av de globala (se figur 1 och figur 2).

Även i termer av CO₂-utsläpp per capita avviker den svenska utvecklingen påtagligt från den globala trenden. Medan de globala utsläppen möjligen har planat ut efter en tydlig ökning under millenniets första decennium, har de svenska stadigt minskat ända sedan början av 1970-talet. De svenska utsläppen per capita är idag (2023) endast 41 procent av de som redovisas för år 1970, motsvarande siffra för global ekonomi är en ökning med 14 procent (se figur 3). Jämför vi med länder som Kina och Indien blir skillnaden än mer remarkabel: +840/+540 procent.

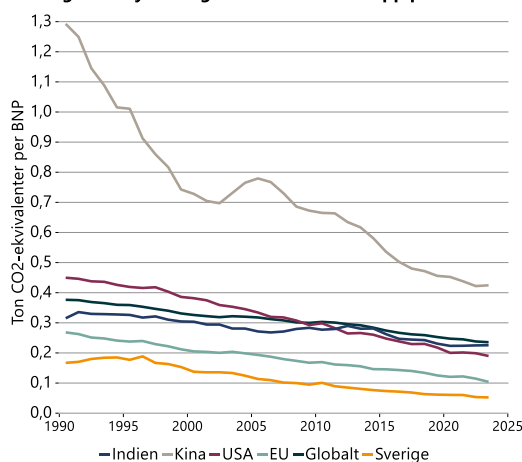
Också i relation till BNP är de svenska utsläppen mycket låga och har dessutom fallit kraftigt och ihållande de senaste decennierna: -72 procent sedan toppen 1995. Här har utvecklingen varit likartad, om än inte lika tydlig, i andra delar av världen sedan 1990 med en global minskning med 37 procent, i Kina 67 procent och i Indien 33 procent (se figur 4).

Figur 3. Minskande svenska CO2-utsläpp per capita

Källa: European Commission (DG EDGAR) och Macrobond

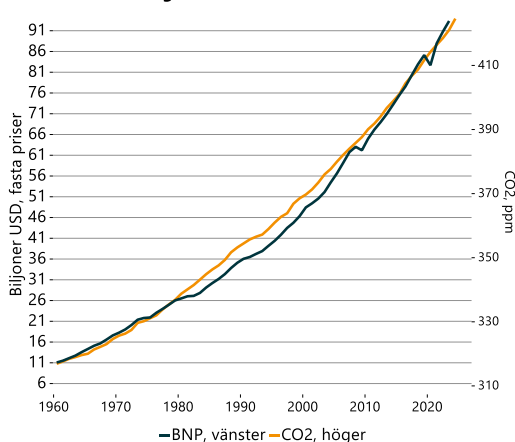
Figur 4. Mycket låga svenska CO2-utsläpp per BNP

Källa: European Commission (DG EDGAR) och Macrobond

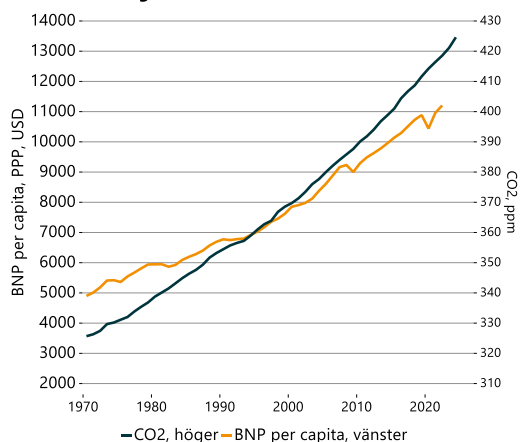
Den svenska utveckling är remarkabel, inte minst med tanke på att Sveriges BNI per capita är långt högre än det globala genomsnittet och att CO₂-utsläpp är starkt korrelerade med ett lands välstånd och ekonomins storlek (se figur 5 och 6).

Figur 5. Global CO2 & BNP

Källa: Earth System Research Laboratory (NOAA/ESRL), World Bank och Macrobond

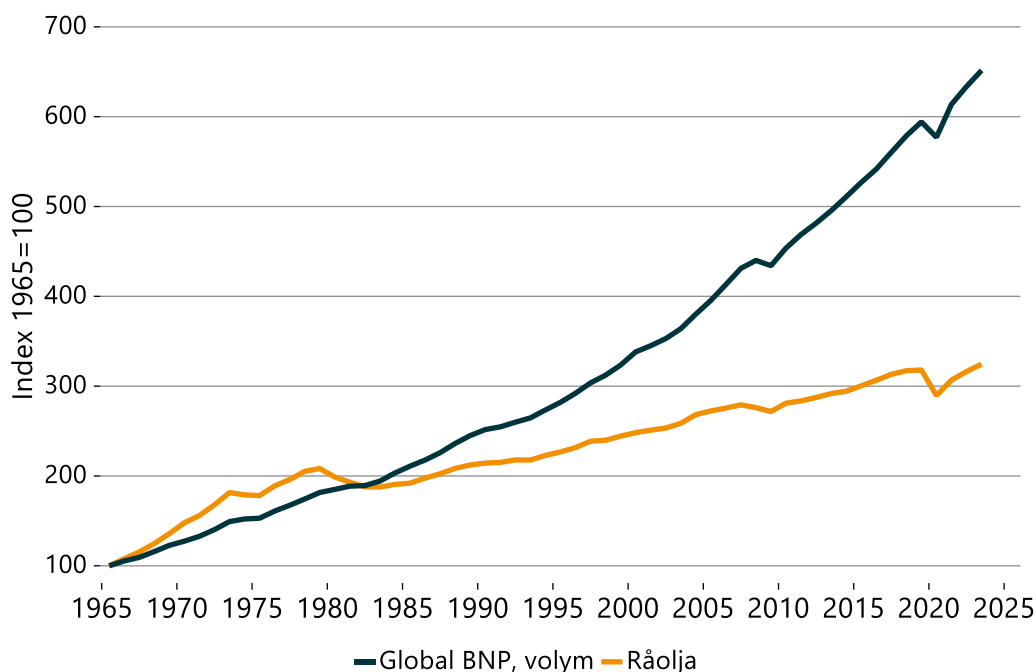
Figur 6. Global CO2 & välståndet

Källa: United Nations Trade & Development, Earth System Research Laboratory (NOAA/ESRL) och Macrobond

Det är slående hur nära relaterade de ackumulerade utsläppen av växthusgaser varit till global BNP/BNP per capita. En statistisk korrelation är visserligen inte nödvändigtvis detsamma som kausalitet men det är knappast en vågad hypotes att den globala välständsökningen de senaste 50 åren är den absolut viktigaste faktorn bakom den ökade mängden växthusgaser i atmosfären. "Elefanten i rummet" är naturligtvis den ökande förbränningen av fossila bränslen.

Figur 7. Globalt BNP och oljekonsumtion i tandem

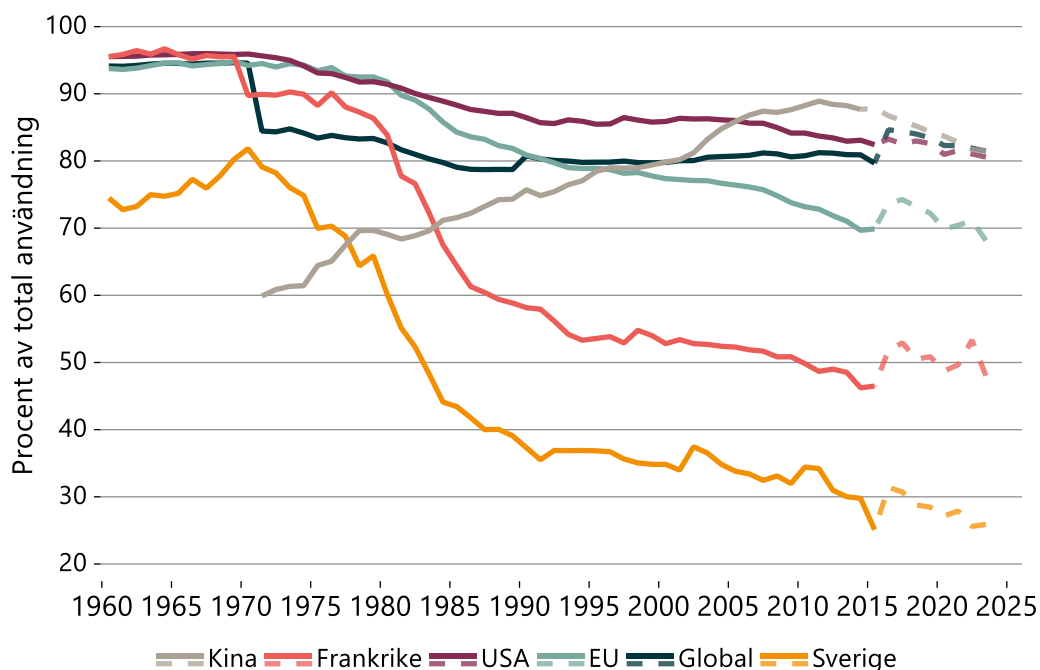
Källa: Energy Institute, World Bank och Macrobond

Sedan 1965 har exempelvis förbrukningen av råolja ökat med över 200 procent samtidigt som världens BNP ökat med 500 procent i volymtermer. Kopplingen mellan inriktningen av energipolitiken och klimatförändringarna behöver knappast en tydligare illustration. En avgörande faktor bakom den svenska "framgångssagan" är således den svenska energimixen med stora inslag av fossilfria energislag som vattenkraft och kärnkraft. Som framgår av figur 8 stod fossila bränslen år 2023 för cirka 25 procent av energiproduktionen i Sverige mot 68 procent i EU, 81 procent i USA och cirka 82 procent globalt. Ett annat land som satsat hårt på kärnkraft är Frankrike där andelen fossil energiproduktion är 48 procent.¹

I Kina var motsvarande andel 82 procent av total energiproduktion. Notabelt är att Kina år 2024 satsade mer på kolkraft än man gjort något år sedan 2015. Kina stod då för 93 procent av all ny kolkraftsproduktion. Man godkände dessutom byggande av ytterligare 66,7 gigawatt kolkraft under året.

¹ Från och med år 2016 använder vi statistik från Our World of Data, som skiljer sig en del från Världsbankens statistik. Därav hoppet i de streckade kurvorna det året.

Figur 8. Fossil energianvändning

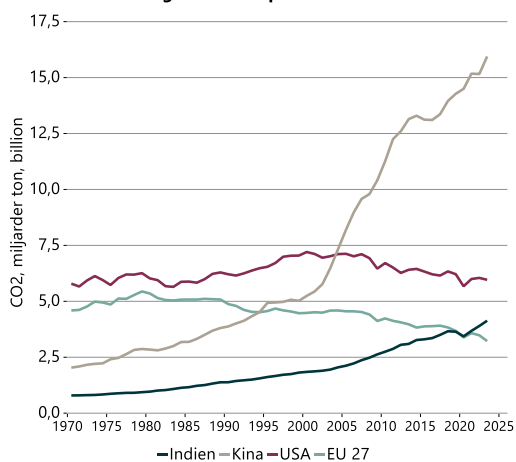

Källa: World Bank, Our World in Data och Macrobond

Marginellt svenskt klimatavtryck

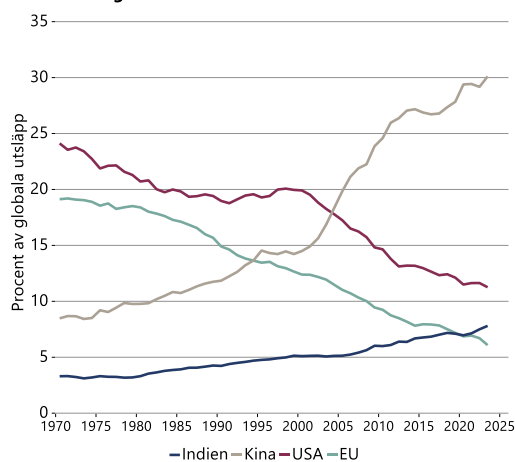
De svenska territoriella utsläppen av växthusgaser är således marginella i ett globalt perspektiv och det gäller i synnerhet utsläppen från svensk industri. Den särklassigt största utsläpparen av växthusgaser är Kina som står för cirka 30 procent av de totala utsläppen, betydligt mer än exempelvis USA som står för cirka 11 procent. EU:s andel är endast drygt sex procent, betydligt mindre än exempelvis Indiens. En avgörande förutsättning för att på allvar få ner de globala utsläppen av växthusgaser är således att de stora klimatbovarna, i synnerhet Kina men även andra länder, drastiskt minskar sina utsläpp. Tyvärr ser vi ännu inga tecken på ett sådant trendskifte. Kinas utsläpp har ökat med 320 procent och Indiens med 270 procent sedan 1995 och banorna uppåt är obrutna. Skälen är delvis att såväl BNP – i likhet med andra delar av världen - som befolkning har vuxit kraftigt under denna period. Dessutom har dessa länder, till skillnad från moderna industriländer, inte lyckats minska sitt klimatavtryck i termer av utsläpp per capita (se figur 3).

Figur 9. Kina sputar ut CO₂

Källa: KI och Macrobond

Figur 10. Kina den största klimatboven

Källa: European Commission (DG EDGAR) och Macrobond

Att den industrialiserade världen kraftigt minskat sina utsläpp har således långt ifrån kunnat motverka utsläppsexplosioner i andra delar av världen. Följer man den allmänna debatten är det exempelvis lätt att få intrycket att medan EU "tar sitt ansvar" och minskar sitt klimatavtryck, vägrar USA att ställa sig i ledet. Som framgår av bilden ovan är detta inte en korrekt bild: USA:s territoriella CO₂-utsläpp har i själva verket minskat med 43 procent sedan millennieskiftet. Motsvarande siffra för EU är 49 procent.

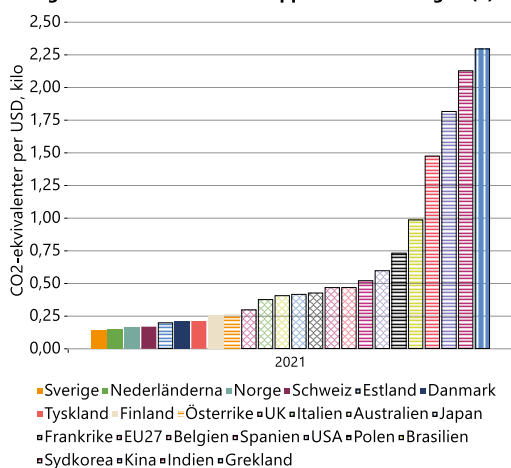
Minimal klimatpåverkan från svensk industri

Det krävs träffsäkra och effektiva åtgärder för att få stopp på de globala CO₂-utsläppen. Därför är det avgörande att vi kan identifiera var potentialen för reduktioner är som störst och kan ske med minsta möjliga ekonomiska uppoffringar. Fokuserar vi på industrin är det ingen djärv gissning att industrianläggningar i den rika Västvärlden har kommit betydligt längre vad gäller att implementera effektiva reningsteknologier än motsvarigheterna i mindre utvecklade ekonomier. I synnerhet finns det anledning att anta att länder som förlitar sig mindre på fossila energislag ligger bättre till.

Studier av industrins CO₂-avtryck i olika länder bekräftar i stora drag dessa fördomar. Figur 11 visar klimatavtrycket, uttryckt som kilo CO₂-ekvivalenter per förädlingsvärde i USD, för industrin under 2021. Data har publicerats av Climate Watch.² Eftersom industristrukturen skiljer sig åt betydligt mellan länder är exakta jämförelser inte möjliga men mönstret är ändå tydligt: industrin i Väst Europa, Japan, Kanada och USA spelar i en egen division. I bottendivisionen ligger länder som Brasilien, Indien, Kina men även några europeiska länder. Det finns dock betydande skillnader även de relativt lågutsläppande utvecklade industriländerna emellan. I toppen av högsta divisionen – industri med minst CO₂-avtryck – ligger länder som Irland, Schweiz, Sverige, Nederländerna, etcetera. I flera andra västeuropeiska länder som Frankrike, Italien och Spanien och för den delen även USA, är visserligen avtrycken mycket mindre än i tillväxtekonomierna. Samtidigt släpper industrin i dessa länder ut mer än dubbelt så mycket CO₂ per förädlingsvärde som industrin i Sverige. På motsvarande sätt som för svensk ekonomi totalt har de territoriella utsläppen från svensk industri fallit stadigt sedan slutet av 1990-talet även om de varierat i takt med konjunkturen. Industrins utsläpp utgör cirka 30 procent (2021) av de totala svenska utsläppen vilket motsvarar mindre än 0,4 promille av de totala globala CO₂-utsläppen (se figur 2).

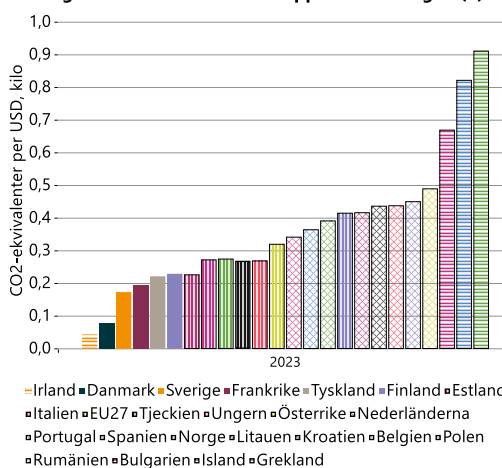
² Climate Watch redovisar utsläpp i samband med "industrial processes". Man definierar inte exakt vad detta innefattar, möjligen ryms såväl tillverkningsindustri som exempelvis byggande inom detta begrepp.

Figur 11. Svensk industri i toppen av av CO2-ligan (1)

Källa: Climate Watch (CW) och Macrobond

Figur 12. Svensk industri i toppen av CO2-ligan (2)

Källa: Eurostat och Macrobond

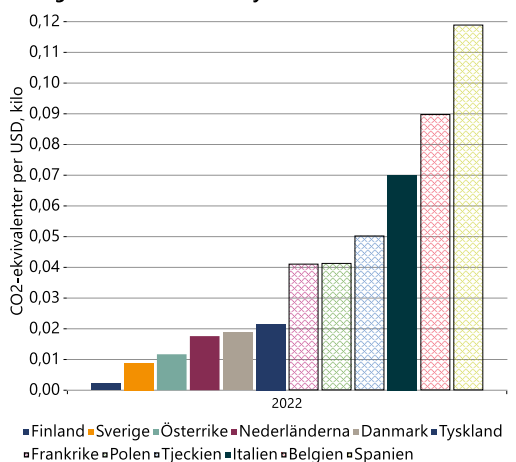
Till skillnad från Climate Watch publicerar Eurostat statistik specifikt för tillverkningsindustrins CO₂-avtryck. En annan fördel med Eurostats data är att den inte bara redovisar klimatavtrycken för tillverkningsindustrin i sin helhet utan även för enskilda industrigrenar. Nackdelen är att Eurostat inte redovisar data för länder utanför Europa.³

Figur 11 och 12 visar att rankingen skiljer sig något mellan EU-länderna i de två studierna. Exempelvis rankas svensk industri före dansk enligt Climate Watch men efter enligt Eurostat. Hursomhelst kommer svensk industri mycket bra ut i bägge mätningarna, klimatavtrycket är både relativt litet och litet i absoluta tal. Sålunda leder enligt Eurostat produktionen av en USD förädlingsvärde i svensk industri till 0,174 kilo CO₂-utsläpp per USD mot 0,275 kilo i EU-genomsnittet (2023-års data), alltså nästan 60 procent större utsläpp. Motsvarande relation enligt Climate Watch är 0,14/0,471 kilo per USD (2021-års data), alltså mer än tre gånger så stora utsläpp. Jämfört med Sverige är exempelvis kinesisk industris klimatavtryck 13 gånger större.

Mönstret går igen i enskilda industrigrenar. Av figur 13 framgår att svensk industri efter finsk, har det minsta avtrycket inom maskinindustrin (tyvärr saknas data för EU för de senaste åren). Skillnaderna är mycket stora mellan länderna, man kan notera att EU-snittet är i storleksordningen tre gånger högre än för Sverige.

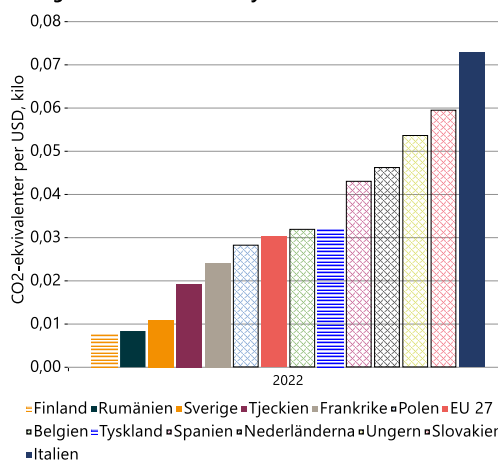
³ Storleksordningarna för vissa länder skiljer sig markant i de två studierna. Exempelvis uppskattas CO₂-avtrycket för Greklands industri enligt Climate Watch till över två kilo per USD medan Eurostat pekar mot knappt ett kilo per USD i grekisk tillverkningsindustri.

Figur 13. Litet klimatavtryck i svensk maskinindustri

Källa: Eurostat och Macrobond

Figur 14. Litet klimatavtryck i svensk fordonsindustri

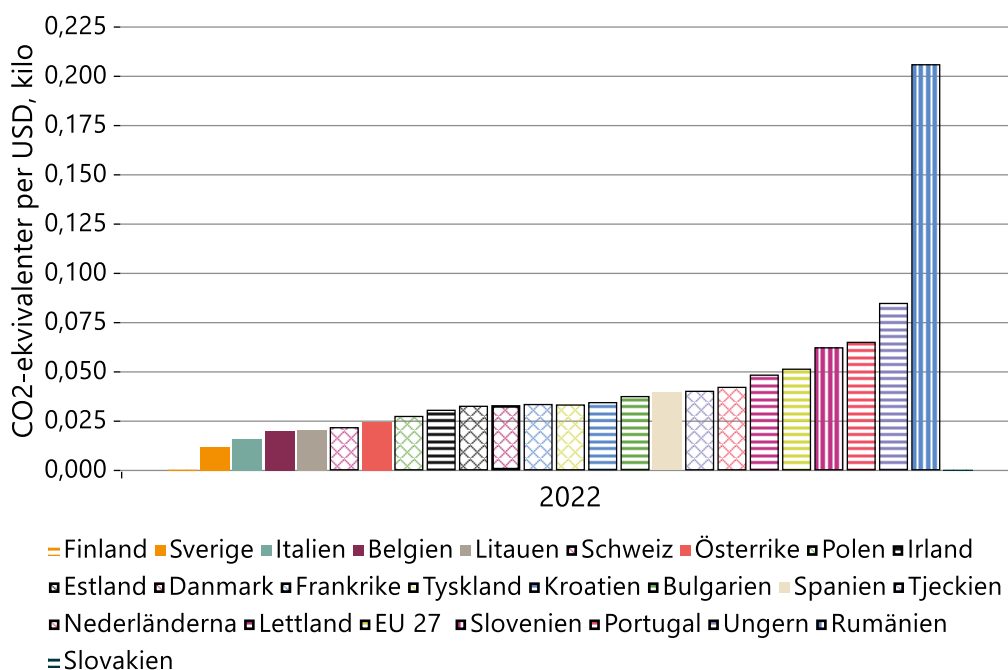

Källa: Eurostat och Macrobond

Även inom fordonsproduktionen ligger svensk industri mycket bra till, EU-snittet är även här en faktor tre högre än för Sverige (se figur 14).

Data för metallvaruindustrin bekräftar bilden av svensk industri som klimatsmart i ett EU-perspektiv och även i absoluta tal (figur 15).

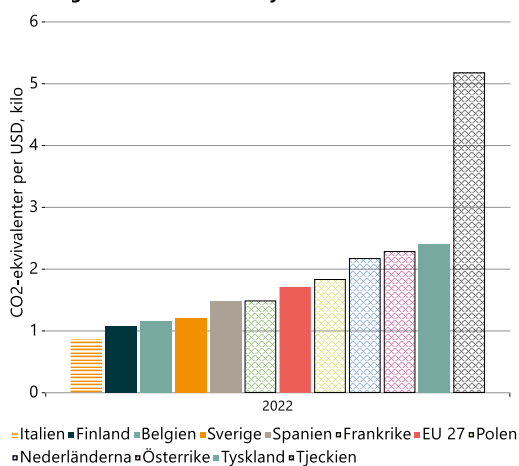
Figur 15. Litet klimatavtryck i svensk metallvaruindustri

Källa: Eurostat och Macrobond

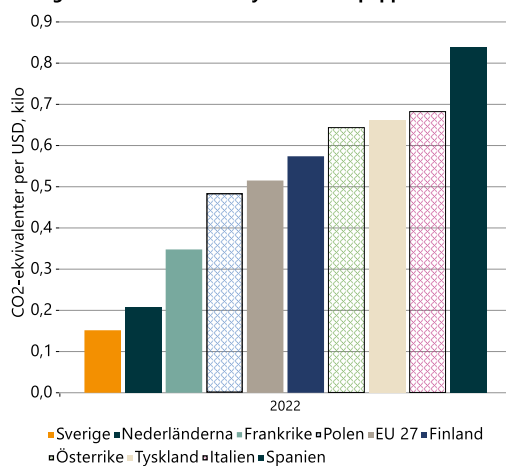
Även i stål- och pappersindustrin gör svensk industri mindre klimatavtryck jämfört med andra flera betydande producentländer (se figur 16 och 17). CO₂-utsläppen från svensk stålindustri var 2022 1,21 ton per USD att jämföra med 1,71 kilo för EU. Notabelt är att stålindustrin i Italien, Finland och Belgien var något mindre CO₂-intensiv än den svenska.

Figur 16. Litet klimatavtryck i svensk stålindustri

Källa: Eurostat och Macrobond

Figur 17. Litet klimatavtryck i svensk pappersindustri

Källa: Eurostat och Macrobond

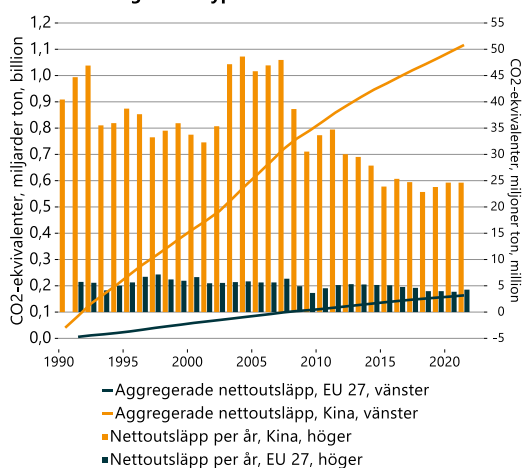
En liten räkneövning

Låt oss gå igenom ett par enkla exempel för att beskriva den stora klimatnyttan som uppnås med att svensk industriproduktion sker i Sverige och inte i andra länder. Vi utgår ifrån den kanske mest extrema kontrasten och jämför Sverige med Kina.

Figur 18 visar hur de globala CO₂-utsläppen från industrin hypotetiskt hade utvecklats om svensk industriproduktion under åren 1990–2021 skett med Kinas klimatavtrycket istället för med Sveriges: tänk "om svensk industri flyttat till Kina 1990 och använt kinesisk teknologi". De gula staplarna visar hur mycket större de årliga globala industrirelaterade utsläppen blivit och den gula heldragna kurvan den ackumulerade effekten under perioden: 1,12 miljarder ton CO₂-ekvivalenter motsvarande ungefär 2 procent av global industrins totala utsläpp under perioden, eller 17 procent av Europas industris utsläpp. Detta är det hypotetiska så kallade CO₂-läckaget om svensk industri flyttat till Kina 1990.

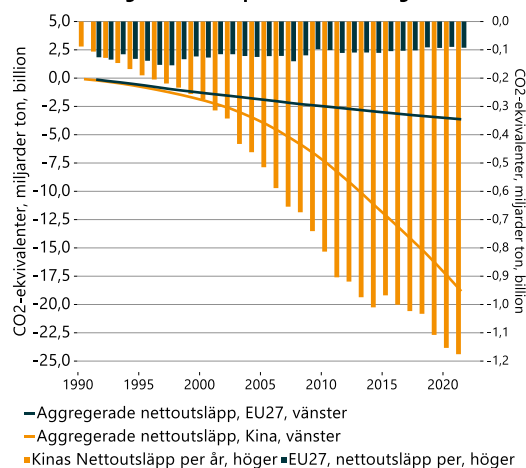
På motsvarande sätt visar de svarta staplarna CO₂-läckaget om svensk industriproduktion istället bedrivits i EU – med det klimatavtryck som industrin i genomsnitt har i EU. I det fallet hade det ackumulerade globala CO₂-läckaget förstås varit mycket mindre men ändå varit cirka 170 miljoner ton större jämfört med utfallet, vilket skulle innebära en ökning av utsläppen i EU med cirka tre procent.

Figur 18. Hypotetiska CO₂-läckade

Källa: Climate Watch, Industrierbetsgivarna, Världsbanken

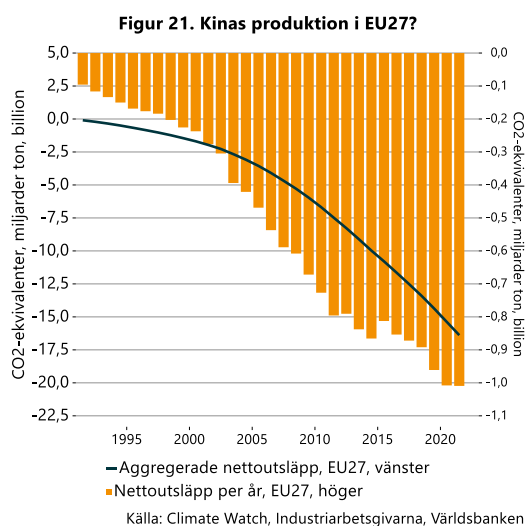
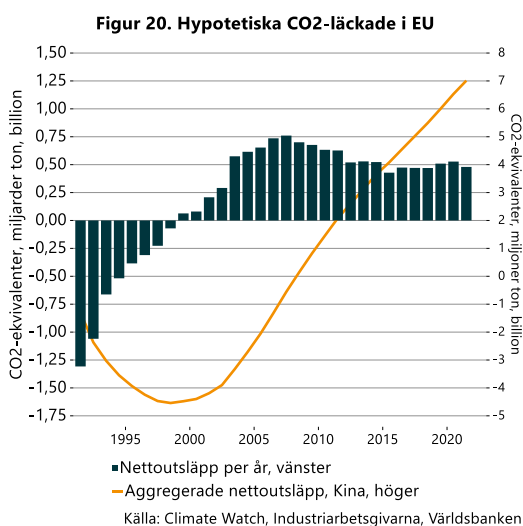
Figur 19. Kinas produktion i Sverige?

Källa: Climate Watch, Industrierbetsgivarna, Världsbanken

Figur 19 vänder på tågordningen: anta att hela Kinas/EU:s industriproduktion istället bedrivits i Sverige/med svensk teknologi under perioden 1990–2021, uppenbarligen ett helt orealistiskt antagande men *for the sake of the argument*. Varje gul stapel visar hur mycket mindre de årliga globala industrirelaterade CO₂-utsläppen varit om Kinas produktion istället skett i Sverige/med svensk teknologi och den gula kurvan den ackumulerade effekten under perioden 1990–2021. Eftersom Kinas industri fortfarande släpper ut tio gånger så mycket CO₂ per USD förädlingsvärde och skillnaden historiskt har varit mycket större, hade jorden sparat in nästan 19 miljarder av Kinas ackumulerade 20,5 miljarder ton, industrirelaterade CO₂-ekvivalenter!

Ersätter vi Kina med EU i vår enkla övning blir naturligtvis effekterna inte alls lika dramatiska men ändå signifikanta. Världen hade "sparat in" cirka 3,6 miljarder ton CO₂ om EU:s industriproduktion istället bedrivits i Sverige – eller snarare med svensk industris klimatavtryck.⁴

Numera måste man i stora drag betrakta klimatfrågan utifrån ett samlat EU-perspektiv. Tack vare införande av den gemensamma klimatpolitiken, exempelvis EU-ETS1/EU-ETS2, är det mindre meningsfullt att förhålla sig till enskilda EU länders klimatpåverkan. I grova drag kan man säga att systemet medför att en utsläppsminskning inom industrin i ett EU-land – åtminstone på kort sikt - motsvaras av en lika stor utsläppsökning i ett annat EU-land.

Figur 20 visar det hypotetiska CO₂-läckage som hade uppstått om EU:s industriproduktion bedrivits i Kina med kinesisk teknologi istället för i EU under åren 1990–2021, det vill säga med EU:s klimatavtryck. I detta fall hade de ackumulerade globala utsläppen av växthusgaser varit cirka 7 miljarder ton större än vad som blev fallet. Av de svarta staplarna framgår tydligt att det inte finns någon stark tendens för kineserna att knappa in på EU - det årliga läckaget har varit tämligen konstant de senaste 15 åren. Det verkar således inte som att EU:s minskande klimatavtryck fungerat som ett föredöme för Kina att efterfölja.

Vänder vi återigen på tågordningen och frågar oss hur mycket mindre de globala CO₂-utsläppen varit i det hypotetiska fallet där Kinas industriproduktion bedrivits i EU/med EU:s klimatavtryck blir resultatet likartat med i fallet Kina versus Sverige. Den hypotetiska inbesparingen är dock något mindre eftersom EU:s klimatavtryck är större än Sveriges (se figur 21).⁵

⁴ I själva verket hade effekterna i fallen EU kontra Sverige blivit ytterligare något större. Eftersom Sverige ingår i EU innebär det att klimatavtrycket i "EU26" - EU minus Sverige – är något större än för EU. I princip kan man korrigera för detta genom att vikta ut Sverige ur EU med det lämnar vi därhän. De kvalitativa slutsatserna blir desamma.

⁵ Återigen hade skillnaden varit något större om vi utgått ifrån EU minus Sverige.

Hur står sig EU:s klimatpolitik?

EU:s och Sveriges nuvarande klimatpolitik kan knappast anses bedrivas enligt effektivitetskriterierna ovan. Den omedelbara effekten av att fokusera på EU:s territoriella utsläpp och lägga på ytterligare bördor och kostnader på EU:s industrisektor är snarast den motsatta: politiken riskerar att ytterligare försvaga konkurrenskraften för EU:s industri och leda till minskande marknadsandelar för den del av den globala industrin som gör *minst* klimatavtryck. Helt på tvärs med intentionerna riskerar detta att öka de globala CO₂-utsläppen och skynda på klimatförändringen. Politiken riskerar dessutom att leda till en krympande industrisektor vilket slår mot välbefindandet inom EU.

Klimatpolitik i ett land, vare sig det handlar om Sverige eller EU, kommer i sig inte att stoppa den globala uppvärmningen: Sverige/EU står totalt enbart för 0,1/sex procent av de globala utsläppen av växthusgaser medan svensk industri endast står för mindre än 0,05 procent. För att tala klartext kan man stänga såväl svensk industri, svensk ekonomi som EU:s, utan att det får mer än marginella/mycket begränsade effekter på klimatutsläppen. Om produktionen i stället flyttas till exempelvis Kina blir resultatet istället betydande öknings av de globala CO₂-utsläppen.

Hur skulle då politiken i EU kunna bidra signifikant till att bromsa den globala uppvärmningen? Genom att skapa goda internationella konkurrensvillkor och därmed möjliggöra ökade marknadsandelar för EU:s industri, kan man uppnå stora fördelar i flera dimensioner: det gynnar EU:s industrisektor vilket även bidrar till ökat välbefindande i ett svagt växande EU. De enda som potentiellt skulle missgynnas, åtminstone på kort sikt, är industrisektorerna i länder som Kina, etcetera. Å andra sidan kan man mycket väl tänka sig att dessa länder, för att försvara sin industriella ställning under tilltagande konkurrens, ökar ambitioner att minska sitt klimatavtryck.

En sådan politik skulle visserligen kortsiktigt förmodligen leda till ökade CO₂-utsläpp från svensk och europeisk mark men till påtagligt lägre globala utsläpp. Och det är väl det som borde räknas? Grundproblemet är att klimatförändringen är ett globalt fenomen då klimatutsläppen inte begränsas av landgränser.

Sverige klimatpolitik med EU-ETS

Vilka slutsatser kan vi dra vad det gäller svensk klimatpolitik? Innan systemet med utsläppsrättigheter infördes i EU (EU-ETS), kunde motsvarande argumentation som i tidigare avsnitt appliceras: en tuffare svensk klimatpolitik än i övriga EU, som försämrar svensk industris konkurrenskraft gentemot EU, skulle riskera att leda till att svensk industri tappar marknadsandelar till övriga EU. Allt annat lika skulle detta visserligen innebära minskade svenska utsläpp av klimatgaser men ökade utsläpp i EU som helhet. Skälet är att svensk industri har ett signifikant mindre klimatavtryck än EU-snittet. Dessa konsekvenser beskrivs i figur 18 och 19.

På grund av införandet av EU-ETS har spelplanen förändrats: I princip innebär systemet med utsläppsrättigheter för industrin inom EU, momentant att minskande utsläpp i ett EU-land/företag motsvaras av ökande utsläpp i ett annat EU-land/företag. Låt oss applicera motsvarande resonemang som ovan och göra tankeexperimentet att svensk klimatpolitik är tuffare än EU-snittets. Allt annat lika kommer detta att innebära försämrad konkurrenskraft för svensk industri gentemot övriga EU, en minskande svensk marknadsandel inom EU och minskade svenska industrirelaterade CO₂-utsläpp. Samtidigt kommer emellertid CO₂-utsläppen från industrin i övriga EU-länder att öka i paritet med minskningen från svensk industri. De territoriella utsläppen i EU förblir således konstanta medan EU:s samlade industriproduktion minskar. Skälet är att det svenska klimatavtrycket är mindre än EU-snittets vilket innebär att produktionsminskningen i svensk industri kommer att vara större än produktionsökningen i "EU 26" (EU minus Sverige) för en given utsläppsmängd.

Försämrad konkurrenskraft för svensk industri relativt EU eller resten av världen – oavsett om det sker via relativt tuffare svensk klimatpolitik, sämre politiska ramvillkor för svensk industri, eller högre svenska arbetskraftskostnader – riskerar således att ha betydande negativa konsekvenser: det innebär möjligen minskade svenska territoriella utsläpp av växthusgaser men ökade globala utsläpp.⁶ Det innebär dessutom en krympande industrisektor i Sverige och EU med medföljande välfärdsförluster. En slutsats är att länder med mindre klimatavtryck – läs Sverige/EU – snarare borde ha relativt *mindre restriktiv* klimatpolitik: förbättrad internationell konkurrenskraft för svensk/europeisk industri som ger utrymme för en växande marknadsandel för industrin, leder förmodligen till ökande territoriella utsläpp av växthusgaser i Sverige/EU men minskande globala utsläpp. Dessutom leder en växande industri till välfärdsvinster i Sverige/EU. Dessa vinster kan i sin tur användas och investeras så att klimatutsläppen i Sverige/EU minskar ytterligare.

Finns andra argument för strikt klimatpolitik?

En klimatpolitik som inriktas på att bringa ner CO₂-utsläppen i en ekonomi som gör ett mindre klimatavtryck än det globala genomsnittet och dessutom står för en begränsad andel av de totala globala utsläppen är således inte en effektiv metod att motverka klimatförändringarna. Hur ska vi då förstå dem som argumenterar för att länder som Sverige/EU ska "gå före" och "bära ledartröjan" i klimatpolitiken?⁷

Ett vanligt argument är att Sverige kan fungera som ett gott exempel som lockar till efterföljd. Detta argument baserar sig ofta på den så kallade Porterprincipen vars starkare tolkning innebär att tuffa miljö/klimatkrav på företagen är självfinansierande genom att skapa betydande produktivitetsvinster. Därmed skulle en tuff klimatpolitik faktiskt lyfta den inhemska industrins internationella konkurrenskraft. Man skulle även kunna tänka sig en effekt via att miljömedvetna konsumenter väljer klimatsmarta produkter. En underliggande hypotes är uppenbarligen att det politiska systemet är bättre skickat än näringslivet att bedöma möjligheterna till produktivets- och affärsutveckling, en slutsats som långt ifrån är självklar.

Som en konsekvens skulle detta ge incitament till andra länder att följa efter i klimatlagstiftningen vilket i sin tur skulle bidra till mindre globala CO₂-utsläpp. Dessvärre finns det mycket lite empirisk evidens som stöder denna tolkning av Porterprincipen. Så sent som i oktober 2024 visar Tillväxtanalys (Klimatomställningen och industrin) att det inte finns något stöd för tanken att en stringent klimatpolitik generellt gynnar produktiviteten i industrin. En OECD-studie (Do Environmental Policies Matter for Productivity Growth? OECD, Working Papers 1176, 2014) visar inte heller på ihärdiga produktivitetsvinster.

Om stringent politik inte leder till produktivitetsvinster är risken således snarare att "ledartröjan" förvandlas till en "tagelskjorta": i stället för att ge en skjuts till smutsigare företag i omvärlden att ta efter tuff svensk/europeisk klimatpolitik kan klimatbovarna öka marknadsandelarna på klimatänglarnas bekostnad. Konsekvensen blir en krympande industri och lägre ekonomiskt välstånd i Sverige/EU, ökande globala CO₂-utsläpp och en förstärkt klimatpåverkan från industrin. Och det var ju inte det vi ville ha eller hur...?!

⁶ Med ramvillkor avses skatter, regelverk, energisystem, annan infrastruktur, kompetensförsörjning och andra faktorer som påverkar ett lands attraktionskraft.

⁷ Det finns även förslag som syftar till att jämna ut konkurrensförhållandet mot länder utanför EU. Ett exempel är CBAM som syftar till att minska "koldioxidläckage" i samband med import av vissa varor från tredjeländer till den europeiska marknaden. Systemet har dock kritiserats då det innebär en stor administrativ börda och krav på regelförenkling har framförts, samtidigt som det finns önskemål om att bredda CBAM. Ett problem som CBAM dessutom inte hanterar är koldioxidläckage vid export till tredjeländ.